

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

Regvla XIII. Ignorantia facti, non juris excusat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

REGULA XII.

In judiciis non est acceptio personarum habenda.

Hæc Regula Judicem monet, ne in administranda justitia, personarum, quibus jus dicit, rationem habeat, sed deposito omni affectu, odio, favoris, præmi, timoris, causam æquo cognoscat, *cap. 1. De sent. & re judic. in 6. can. Quatuor 79. can. Quisquis 80. xi qu. 3. Quicumque*, aut Hieron. aut consanguinitate, aut amicitia, & de contrario hostili odio vel inimicitia, in judicando ducitur perverit iudicium Christi, quæ est justitia, & fructum illius verit in amaritudinem text. est in *can. Quicumque xi. quæst. 3.* Regula autem hæc tradita videtur ex *Novit. 1. post med. Extrav. De judic. ex cap. Statutum 11. §. in super eum §. seq. De rescript. lib. 6. cap. 1. De sentent. & re judic. in 6.*

Cæterum non prohibetur Judex, remoto affectu (quod unicum hæc regula continetur) interdum personarum habere rationem in iudicio, si ita lex jubeat; veluti in minoribus xxv. annis, quos pronuntiat ex suis contractibus, sine auctoritate tutoris vel curatoris intus, non obligati, *tu Inst. De auctor. tut. in princ. l. 3. C. De integ. restit. imò & eos restituit, ubi auctoritate tutoris vel curatoris in contrahendo læsi sunt; quod non æquè est in majoribus, d. l. 3. & toto tit. D. De minorib.* Item admittit exceptionem S. C. Velleiani mulieræ, quæ pro alio intercessit, *tit. D. & C. Ad S. C. Vellejan. & exceptionem S. C. Macedoniani filiofamilias, qui pecuniam numeratam mutuam accepit, tit. D. & C. Ad S. C. Maced. aliisque personis ex aliis causis succurrit; ad eod. quod unum ex ea-*

dem causa absolvat, alium verò condemnet. Et rectè, cum lex ita ex causa jubeat

Idem & in delictis evenit, in quibus ex isdem facinoribus nonnumquam alii aliter puniuntur; ut dicitur, aliter servi, aliter liberi, *l. Aut facta 16. §. persona D. De pænis. Furiosus delicti pœna remittitur, non qui sanæ mentis sunt, l. Divus 34. D. De off. præsid. de quibus latè Tiraquel. in tract. De pœnis.* Sed hæc, ut diximus, auctoritate juris fiunt, non ex privato affectu Judicis, qui hæc Regula inhibetur.

His objicitur text. in *can. Clerico dist. 50. in cap. 3. Ext. De off. legati,* quibus locis Pontifex iultam pœnam remittit delinquenti, propter affectionem suam. Verum responderetur, in summo Principe reprehendi hoc non debere, in cujus arbitrio omnes pœnæ resident. At in inferiore Judice non admittitur, ut is pœnæ à jure constitutæ gratiam facere possit, *l. Si qua pœna 144. D. De verb. signif. cum non debeat esse clementior lege, §. oportet Novel. de iudicib. sed pœnam potius ex præscripto legis exequi, l. 1. in fine D. Ad S. C. Turpil. cap. 1. & cap. 5. Ext. De consue. Nisi fortè iusta causa Judicem permoveret ad augendam vel diminuendam pœnam, quod illi permissum est, l. 1. & l. 4. C. Ex quibus caus. infam. irrog. l. Quid ergo 1. §. pœna gravior D. De hi. qui not. infam. l. Hodie 13. l. In metallum 22. D. De pœnis, Vide omninò Tiraq. in d. Tract.*

REGULA XIII.

Ignorantia facti, non juris excusat.

Facti ignorantia dicitur, cum quis ignorat id, quod factum est Juris verò ignorantia, cum ignorat, quod à jure constitutum vel comprehensum est. Exempla hujus Regulæ extant in *6. l. c. 2. Ext. De ordin. ab Episc. qui renunc. Episc. in cap. 2. Ext. De cognat. spirit. in cap. pen. Ext. De Clerico ex com. missi, in cap. Si beneficia 20. in cap. Eum qui 8. De præben. lib. 6. Adde & l. 1. D. De jur. & facti ignor. ubi hæc Regula multis exemplis illustratur.*

Intelligimus autem hoc loco ignorantiam fa-

cti non proprii, sed alieni; siquidem ignorantia proprii facti veniam non meretur, *per text. in l. Quamquam 7. D. Ad S. C. Vellejan. in l. Item queritur, 13. §. si fullo, in l. Sed adde: 9. §. 1. D. Locat.* Nisi ubi ignorans de damno vitando, alter verò de lucro captando certaret; veluti in conditione indebiti, *l. 1. l. Sed & sine 22. & passim D. De condict. indeb. neque enim natura æquum est, locupletari cum alterius injuria, l. Nam hoc natura 4. d. tit. De condict. indeb. c. Locupletari inf. h. t. aut ubi factum proprium anti-*

antiquum est, cujus memoriam non ita facile re-
petimus, l. Peregrè 44, D. De acquir. vel amitt. poss.
Covarr. ad e. Possessor, p. 2, §. 8, num. 2, jub. h. tit. His
enim casibus nihil officit ignorantia etiam facti
proprii.

Ratio autem Regulæ ex eo pender, quod facta
aliena infirma sunt, & plerumque etiam pruden-
tissimos fallant; proinde nulla culpa ignorantiam
adscribi debet. At jus finitum est, & esse debet,
adeoque ab omnibus intelligi, aut saltem de eo
alii peritiores consulti, l. 2, l. Regula 9, §. sed facti D.
De jur. & facti ignor. junct. l. Leges 9, C. De legib. & l.
Bonorum 10, De honor. possess. ita quod jus ignorans
propter culpam suam minimè excusetur, locus-
que sit Regulæ juris civilis, Quod quis ex culpa sua
dammum sentit, non intelligitur damnum sentire, l. Quod
quis D. h. tit.

Sed sententiam hujus Regulæ latius expendam-
us, nec enim perpetua est. Quod enim dicitur,
ignorantiam facti excusare, tum demum verum
est, ubi ignorantia probabilis est, non supini aut
nimium securi hominis, l. 3, & l. 6, & l. pen. §. sed
facti D. De jur. & facti ignor. l. fin. in fine D. Pro tuo cap.
1, in fine De ordin. ab Episc. Etenim non excusatur
is, qui quod omnes in civitate vel vicinia sciunt,
ipse solus ignoret, d. §. sed facti, cap. Quanto 8, Ext.
De presumpt. vel ejus ignorantiam obtendit, quod
publicè & solemniter denuntiatur aut scripto
propositum est c. 1, Ext. De postul. Pralat. cap. fin. Qui
matrim. accusare poss. l. Sed si pupillus §. 1, D. De insti-
tutione. Itaque probabilis alieni facti ignorantia
esse debet.

Neque huic adversatur tex. in l. Cum putarem
36, D. Fam. ercise. quo error facti nocet ei, qui
alium tamquam cohæredem suum, cum non es-
set, in divisionem hæreditatis admisit: quia id ac-
cidit propter sententiam Judicis, quæ inter liti-
gantes jus facit, l. Ingenuum D. De statu hom. nec
enim ex judicati causa soluti repetitio datur, l. 1,
C. De condic. indeb. Ceterum ubi divisio sine Ju-
dice facta est, nihil impedit illud repeti, quod al-
ter ex divisione injustè accepit, ex hac reg. nostra,
ex d. l. Cum putarem in fine & l. Si post 4, C. De jur. &
facti ignor. Non moveri quoque textus in can. Le-
gatum xxxiv. quæst. 2, quo pœnitentia indicitur il-
li, qui errore lapsus cum uxoris sui sorore, putans
eam sororem esse, concubuit: Nam sit ad majo-
rem cautelam, ut Glaf. ibi annotavit; fortè enim
consensus aliquis irrepit, facit can. Excommunica-
torum xlii. quæst. 5, & can. Si quis insaniens xv. qu. 1,
Neque præjudicat, quod hæres ex contractu de-

functi, tamquam ex alieno facto conveniatur, ma-
tis. C. De hæreditat. action. idèd quod hæres fingitur
eadem persona cum defuncto, Novel. de jur. in r.
morient. prest. circa princ. cui & merito imputatur,
quod omisâ deliberatione sive inventario, hæ-
reditatem defuncti inconsultò adjerit, leg. fin. Cod.
De jure delib.

Jam quod attinet ad alterum membrum hujus
Regulæ de juris ignorantia; hanc, ait Regula,
non excusare ignorantem, intellige quoad qui-
rendum, non quoad damnum amittendæ rei suæ,
in quo ignorantia juris excusat, id est, non nocet.
Ita enim temperat Papinianus J. C. Juris ignoran-
tia, inquit, non prodesti acquirere volentibus: suum vni
perdentibus non nocet, l. Juris 7, D. De jur. & facti ig-
nor. Iterum: Error facti ne maribus quidem in dam-
nis vel compendii obest. Juris autem error nec famam
in compendii prodest. Ceterum omnibus juris error in
damnis amittendæ rei suæ non nocet, l. Error 8, D. a. m.
Ecce hæres, qui juris ignorantia ductus, solvit
integrum legatum vel fideicommissum, perdit
Falcidiam, l. Error 9, C. Ad leg. Falcid. Item qui bon-
orum possessionem intra legitimum tempus non
agnovit juris errore lapsus, a petitione ejus ex-
cluditur, l. 1, D. De jur. & facti ignor. eò quod utro-
que casu de compendio agatur. Sin autem per ju-
ris ignorantiam indebitum alicui solutum sit,
quia hic damnum noius, & alterius lucrum ver-
titur, utique soluti repetitio conceditur, sit D. &
C. De condic. indeb. Nec enim obest solventi igoo-
rantia juris, etiam si ea culpâ non careat; quæ natu-
ralis æquitas hac in re præponderet, quæ pro-
hibet, locupletari cum alterius detrimento, l.
Nam hoc natura 14, D. De condic. indeb. Quod refe-
rendum est legatum sive fideicommissum in non
solemni testamento, vel codicillis non ritè ordi-
natis, relictum; ut & illud per juris errorem so-
lutum ab hærede condici possit, per text. in l. Si ve-
ritas 23, C. De fideicom. & in l. Non dubium 6, C. De
testam. Cum & hoc casu agatur de amittenda re,
jam antè, quæ sita hæredi per aditionem hæredi-
tatis: quamvis sint, qui huic sententiæ relucten-
tur. Vide Bart. ad l. Cum quis 10, C. De jur. & facti
ignor. Hinc tamen excipiuntur legata & fidei-
commissa, quæ sacrosanctis Ecclesiis, & cæteris
venerabilibus locis relicta sunt; vel ubi ad resti-
tutionem damni ex lege Aquilia actum est. Nam
cum ex his causis inficiando lis crescat, indebi-
tum per errorem solutum non repetitur, eò quod
transactum videatur, ne inficiatus subjiciatur pe-
riculo dupli, §. Item in Insti. De obligat. quæ ex quæ-
sionibus

contr. nasc. l. 4, C. De condit. indeb. l. 4, C. Ad Aquil. & ibid. Dd. Singulariter receptum est in militibus, & minoribus xxv. annis, ut nec in compendio faciendi his obstat ignorantia juris, l. Regula 9, §. 1. D. De iur. & facti ignor. propterea quod illi magis arma quam leges tractant, l. fin. C. De iure delib. hi verd propter imbecillitatem iudicii venia digni sunt, l. Quamvis 11, C. De iur. & facti ignor. Adde, & ignorantiam juris in compendiis tunc demum obesse, si ignorans Jurisconsulti copiam habuerit, quem potuerit consulere; vel sua prudentia ita intractus fuerit, ut facile scire potuerit, ignorantiam juris sibi detrimento futuram, d. l. Regula §. sed juris, l. In bonorum 10, D. De bonor. posses. quæ insignis hac in re limitatio est.

Ceterum questum est, an juris ignorantia in delictis excuset: in quo certè prædicta Papiniani moderatio de damno & de compendio adhiberi non potest. Verius tamén est, delinquentem excusare, saltem ut mitius puniatur, per text. §. ita tamen Inst. De vi bon. raptor. l. Quæ adulterium 38, §. 1, in vers. nam si sola D. Ad L. lul. de adult. l. Divus 15, §. pen. D. Ad L. Corn. de fals. quia error juris dolum non continet, l. Igitur 1, vers. & generaliter D. Delicti herali causa: qui in delictis, præcipuè publicis, spectatur, l. pen. D. Ad L. lul. de adult. cum iurib. in Glos. alleg. dum tamen delictum non sit contra jus

naturale, vel rationem juris naturalis, d. l. Quæ adulterium §. 1, & l. 2, C. De in qua voc. aut contra jus civile notorium & indubiratum; de quibus fufius apud Andream Tiraquel. in Tract. de penis causa 11.

Quocirca non obstat text. in l. Qui commensum 14, in fine D. De re milit. ubi propter ignorata jura tyroni patitur.

Utrum verd contra jus delinquens peccet in foro animæ, alii consulantur, Navar. fusc. in Manuali cap. 23, num. 44, cum seqq. Sylvest. in Summa, in V. ignorantia. Quamvis alicui fortasse videri posset, eum, qui contra jus civile facit, nullam noxam contrahere, dummodò contemptus & scandalum abint; ex eo, quod alienatio rei dotalis & renuntiatio hæreditatis, alioquin à Jure civili improbatæ, juramento confirmantur, c. Cum contingat 28, de jurejur. c. 25 de pactis in 6, At verd rei turpi, ut est peccatum, juramentum accedere non potest, propter juris Reg. Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum, c. Non est obligatorium inf. eod. Verum hæc sententia D. Thomæ cæterisque Theologis non probatur, D. Th. 1, 2, quæst. 69, art. 4, & Gregor. de Valentia tomo 2, disput. 7, qu. 6, puncto 6, Vbi ex communi Catholicorum sententia contrarium tradunt.

REGULA XIV.

Cum quis in jus succedit alterius, justam ignorantie causam censetur habere.

Similis ferè Regula extat in D. h. t. l. Qui in alterius, Si enim alieni facti ignorantia justa est, ut supra ad præcedentem regulam diximus; ergò & ejus, in cujus hæreditatem vel locum succeditur; nam & hujus factum alienum est. Quod fit, ut hæres vel alius successor cogi non possit jurare de facto defuncti vel alterius, propter justam ignorantie causam, l. Marcellus 11, §. 1, D. Rerum amot. l. Videamus 4, in princ. D. de in litem

jurando, Nisi ubi quis tamquam testis alieni facti adhibetur; qua tamen specie non tam de facto alieno, quam de proprio, juratus deponit, quod scilicet, vel viderit, vel audierit, vel alio corporis sensu defuncti factum vel alterius perceperit, l. fin. C. de fideicom. Atque idcirco ad præsentem Reg. hoc modo pertinet, Neque his obstat Reg. Is qui in jus inf. eod. nam illa non de facto (de quo hic agitur) sed de jure defuncti loquitur.

REGULA XV.

Odia restringi, & favores convenit ampliari.

Odia favoribus opponuntur: qualia sunt, quæ juri communi derogant, vel alteri præjudicium adferunt. Juri communi, ut sunt statuta illi contraria. Cum enim jus commu-

ne ad eò favore sit, quod publicæ tranquillitatis causa in commune sit constitutum; necesse est, ut statuta, quæ huic adverfantur, strictè accipienda sint, & redigenda, quantum fieri potest,

Aaaa

ad